

ZDENKA DUKAT

Arheološki muzej u Zagrebu
Trg Nikole Šubića Zrinskog 19
HR -10000 ZAGREB

SKUPNI NALAZ RIMSKOG KASNOCARSKOG BAKRENOG NOVCA S
LOKALITETA GOSPIN OTOK

UDK 737.123 (497.5) "3"
Stručni rad

Riječ je o ostavi (skupni nalaz) rimskog carskog novca 4. st. Takvi su nalazi česti na panonskom području, duboko u kontinentalnim krajevima. Stoga je ovaj, nađen na dalmatinskom priobalju, interesantan, posebice za kasnoantička razdoblje Salone.

Ostava je nađena 11.IV. 1996 (sonda II., dubina 63 cm) prigodom sistematskih arheoloških iskopavanja.¹ Položaj samog nalaza vidi se na si. 1 iz navedenog članka kolege M. Katića, kojemu ovom prilikom zahvaljujem što mi je dao nalaz za objavu. Sadržavala je 28 primjeraka sitnih bakrenih novaca IV. stoljeća. Svi su novci izrazito loše očuvani, izlizani i oštećeni korozijom. Bez obzira na tako loše njihovo stanje očuvanosti i relativno malen broj komada, ima mnogo razloga da se objelodani. Posebice je važan jer nadopunjuje i potvrđuje važnost kasnoantičkog sloja na ovom lokalitetu, kao što pridonosi i popunjavanju podataka o rasprostranjenosti skupnih nalaza kasnoantičkog novca na dalmatinskom priobalju. Najbliži, sličnog sastava, nađen je na Šolti² (Konstantin I., gradovi Konstantinopol i Rim, Konstantin II., Konstant i Konstancije II.), dok na samom solinskom širem području nije dosad zabilježen niti jedan.

Kod ovog nalaza, zbog loše kvalitete novaca, jedina je mogućnost za njihovu obradu bila razvstati ih na dva načina: posebno prema reversima, a opet zasebno izdvojiti careve u čije su ime kovani.

Zastupljena su samo tri cara:

1. Konstantin II., 317-340.
2. Konstancije II., 323-361.
3. Konstant, 333-350.
4. dva posthumna novca njihova oca, Konstantina I.

Prema žigovima na reversima zastupljeni su slijedeći tipovi:

1. M. KATIĆ. Grbovi s Gospina otoka u Solinu. *Diadora*, 18-19/1996-1997:351-364.

2.1. MIRNIK. *BAR International Series*, 95, 1981: 82, br. 308.

a) GLORIA EXERCITVS

b) VICTORIAE DD NN AVGG Q NN

c) VOT XX MVL T XXX

a) GLORIA EXERCITVS - dva vojnika stoje *enface* licem jedan prema drugome; svaki drži koplje i naslanja se na štit; između njih zastava.

Ovakav su tip reversa kovali konstantin II. i Konstancije II., uglavnom u istočnim kovnicama i to u razdoblju od 337. pa do 340-347. godine. Njih je 10 primjeraka.

Isti taj prikaz ali s dvije zastave između vojnika ima 1 komad i taj je najmlađi u nalazu, emitiran od 330. godine.

Ukupno 11 komada.

b) VICTORIAE DD AVGG Q NN - dvije Viktorije stoje jedna prema drugoj, svaka od njih drži palminu granu i vijenac.

Među ovim novcima moglo se utvrditi da su dva komada emitirana iz sisačke kovnice moguće u ime Konstanta; međutim, najviše ih je u kovano u ime Konstancija II. Dva primjerka imaju samo jednu granu palme između Viktorija (kovnica Tesalonika). Ukupno ih je 10 komada, svi su emitirani u razdoblju 347-348. godine.

c) VOT XX MVL T XXX unutar lovorova vijenca

Novci s ovim reversom kovani su većinom u ime Konstancija II.; za jednoga od njih je sigurno da je emitiran iz kovnica Nikomedije, dok je ostale nemoguće opredijeliti. Inače, taj tip reversa koriste istočne carske kovnice (Konstantinopol, Nikomedija, Kizik, Antiohija i Aleksandrija).

Ukupno 4 komada, svi su kovani u razdoblju 347-348. godine.

Što se tiče posebne cjeline, to su posthumni novci njihova oca, Konstantina I., i to dva tipa:

1.) Av: DV CONSTANTI-NVS PT AVGG - glava konstantina I. s velom desno Rv: VN - MR, u odsječku SMANe (epsilon)

RIC 112, kovan u Antiohiji 347-348. godine.

2.) Av: DV CONSTANTI-NVS PT AVGG

Rv: bez legende, Konstantin za četveropregom, a iznad je ruka božanstva ispružena prema caru.

Ovaj je tip kovan samo u dvije kovnice i to u trijerskoj i nikomedijskoj. Naš je primjerak vjerojatno iz nikomedijske kovnice, kao što je i većina novaca ovog nalaza emitirana iz istočnih kovnica. Kovanje također, poput prethodnih, u razdoblju 347-348. godine. Ukupno 2 komada.

5. jedan primjerak potpuno neodrediv, međutim, po računu vjerojatnosti kao i izgledu, također bi bio unutar ovih tipova.

Od osobnih titulatura na aversima, koje mogu pridonijeti datiranju nalaza, izdvajaju se samo dvije, i to Konstantina II. i Konstancija II., obojice kao cezara. Razumljivo da su stoga i ti novci najraniji: ijedan i drugi su postavljeni augustima 9. septembra 337. godine:

CONSTANTINVS IVN NOB C

FL IVL CONSTANTIVS NOB C

Obje ove titulature nose novci s legendom na reversu: GLORIA EXERCITVS. Stoga je i najranije emitiran novac unutar nalaza onaj, kod kojega se poklapa titulatura budućeg cara kao cezara na aversu, s ovom legendom na reversu i to s prikazom gdje su dvije zastave između vojnika

(od 330. godine). Svi preostali novci ove male ostave, naravno, koliko se zbog oštećenosti moglo iz njih izlučiti, kovani su u razdoblju od 337. do 348. godine.

Vjerojatno su bili sadržajem novčane kesice jednog, ne baš imućnog, nepoznatog vlasnika. Kako prevladavaju novci emitirani iz kovnica u istočnim krajevima Rimskoga carstva, vjerojatno su do vlasnika došli trgovinom.

Prema najoptimalnijim mogućnostima za dataciju nalaza, s obzirom na žigove na novcima, *terminuspost quem* je 348. godina. Međutim, svakako je potrebno dodati i nekoliko godina poslije tog datuma, uzimajući u obzir istrošenost novaca od upotrebe ali i oštećenost uslijed uvjeta u kojima je novac ležao.

Predano 27. III 1998.

Prihvaćeno 14. IV. 1998.

